

ההכרעה של ישראל: התנחלויות או קשרי מסחר עם אירופה

נקודות עיקריות - מה חשוב לומר על המשבר עם האיחוד האירופי?

- < ממשלת נתניהו מגלגלת את האחריות על אירופה, אבל היא זו שאחראית למצב. נתניהו יכול להציל את תקציבי המחקר והפיתוח של המשק הישראלי כבר היום, אם רק יחתום על ההסכם מול האיחוד. אבל הוא דואג לאינטרס הצר של המתנחלים ולא לטובת המדינה.
- < העולם מבקש מאיתנו לקבל החלטה: האם אנחנו ממשיכים להחזיק בשטחים או שאנחנו חלק מהקהילה הבינלאומית ומהשוק העולמי.
- < קיים קונצנזוס בינלאומי לגבי חוסר הלגיטימיות של ההתנחלויות. שותפות לו גם בנות הברית הקרובות ביותר שלנו. אף פרויקט הסברה לא יוכל לשנות את זה.
- < העולם עובר מדיבורים למעשים. נגמר זמן החסד שניתן לנו כל עוד האמינו שפנינו לשלום.
- < ההתנחלויות מתחילות לגרום נזק משמעותי לכלכלת ישראל. אם עד כה הן הסבו נזק תדמיתי בלבד, הרי שעכשיו אנחנו עוברים שלב לנזק שיכאיב לכולנו בכיס.
- < לא מדובר על החלטה של מדינה אחת אלא על עמדה רשמית המייצגת את כלל מדינות האיחוד. עובדה זו משקפת את חומרת המצב שאליו הגיעה ישראל. אירופה משמשת, כזכור, כשוק הייצוא הגדול ביותר עבור המשק הישראלי (35% מהייצוא הישראלי).
- < השר נפתלי בנט הכריז רק בשבוע שעבר שלעולם לא איכפת מהסכסוך. מסתבר ששר הכללה לא מבין את העולם בכלל.
- < לא מדובר בחרם. אין כאן ענישה. האירופאים פשוט מיישמים את מה שהעקרונות והחוקים שלהם מחייבים.
- < זהו רק השלב הראשון. אל לנו לחשוב שהדפוס הזה יישאר רק בגבולות המחקר והפיתוח, ואל לנו לחשוב שהגישה לא תתפשט מאירופה לחלקים אחרים של העולם. היא נובעת מהקונצנזוס העולמי לגבי גבולות ישראל. צעדים נוספים צפויים כבר בחודשים הקרובים.

הרחבה – מה חשוב לדעת על המשבר עם האיחוד האירופי?

ממשלת הימין ממשיכה לרמות את אזרחי ישראל ולהקריב את טובתם על מזבח ההתנחלויות. גם ב-24 השעות האחרונות, לאחר ש"התגלה" פתאום כי אירופה החליטה להפסיק לשתף פעולה עם פרויקטים של מחקר ופיתוח בגדה המערבית, מעדיפה ממשלת נתניהו להתנהל כאילו מדובר בקריאת תיגר על עצם קיומה של המדינה - בעוד שברור כי בכוחה של החלטה אסטרטגית מצד ישראל למנוע עוד הידרדרות במעמדה הבינלאומי.

הטענה שלפיה אירופה החליטה בוקר בהיר אחד להטיל חרם על ההתנחלויות היא ספין שראוי לדחות מיד. אין כל חדש בעמדה האירופית. האיחוד מגנה את הבנייה בהתנחלויות כבר שנים, וביתר שאת מאז עלייתו לשלטון של נתניהו ב-2009. הצעד האחרון, ואחרים שעוד צפויים להגיע בעקבותיו, אינם צעדי ענישה כלפי ישראל אלא אכיפה של החוק והנורמות האירופיות.

מדינות אירופה, כמו שאר העולם, רואות בקיומן של ההתנחלויות הפרה של החוק הבינלאומי ושוללות את הלגיטימיות של השליטה הישראלית בשטחים. זהו קונצנזוס בינלאומי, ואין מאמץ דיפלומטי או ספין תקשורתי שיוכלו לשנות את העמדה ארוכת השנים הזו. במאי 2012, אחרי שהאירופאים ראו שלא חלה כל התקדמות במישור המדיני ואיבדו אמון בנכונות של נתניהו לקדם את החזון שהציג בנאום בר-אילן, נפגשו שרי החוץ של האיחוד (FAC) והחליטו כי האיחוד יעשה את הנדרש, על-מנת שכל ההסכמים שישראל חתומה עליהם יעמדו בחוק הבינלאומי ויחולו בגבולות '67 בלבד.

במסגרת החלטה זו, הוכרע כי האיחוד האירופי לא ישתף פעולה עם מחקר ופיתוח וכן ימנע ממתן מענקים ופרסים לגופים הפועלים מעבר לקו הירוק. ההחלטה התקבלה כחלק מיוזמת "horizon 2020" שכללה הקמת קרן בינלאומית לפיתוח ומחקר. עד כה תרמה ישראל כ-100 מיליון אירו בשנה לקרן וקיבלה תמורתם כ-600 מיליון אירו המיועדים להשקעה בטכנולוגיות מתקדמות.

חשוב לציין שלא מדובר בחרם פתאומי אלא בעמדה רשמית של האיחוד האירופי, שבה הוא מתמיד כבר שנים. מה שכן השתנה עכשיו הוא היעדר הרצון הטוב מצדן של מדינות האיחוד לסמוך על ההצהרות הריקות של ממשלת ישראל ולפיהן היא מקדמת את פתרון שתי המדינות. חשוב לדעת שהחלטת שרי החוץ אושרה כבר בדצמבר 2012, לאחר שממשלת ישראל הכריזה על בנייה ב-E1. מכאן יוצא שממשלת הימין הייתה מודעת היטב למהלך הגלוי הזה - אבל החליטה ביודעין לבחור באופציה האחרת, על כל השלכותיה.

התגובה הישראלית, שלפיה ניתן להפעיל על אירופה לחץ מדיני או להטיל עליה סנקציות כדי שתשנה את עמדתה, מופרכת מהיסוד. לא רק משום שלישראל יש הרבה יותר מה להפסיד מלאיחוד, אלא בראש ובראשונה מפני שהדרישה לשנות את ההחלטה אינה מעשית בעליל. לא מדובר כאן על גחמה אישית של שרת החוץ האירופית, קתרין אשטון, אלא על הכרעה של כלל מדינות האיחוד. כדי לבטל את המדיניות, כל המדינות החברות צריכות להצביע על כך פה אחד - דבר שבאווירה הנוכחית שיצר נתניהו, חוסר אמון מוחלט בכוננות ישראל, אינו סביר בעליל. על-כן יש להשלים עם העובדה שההחלטה תישאר בתוקף, ולהתמודד איתה במקום לטמון את הראש בחול ולפזר הצהרות לוחמניות ילדותיות.

בנוסף, למרות ההתבטאויות מימין, אין מדובר בחרם אלא במימוש פשוט של העמדה האירופית (והבינלאומית) לגבי ההתנחלויות. אין כאן ענישה; רק אמירה ברורה שלפיה אירופה אינה יכולה לשתף פעולה עם מדיניות הנוגדת את הערכים, האינטרסים והחוקים שלה. יש לזכור שהאיחוד השקיע מיליארדי אירו בתהליך המדיני ובמימון הרשות הפלסטינית, שאינה מתפקדת עוד, בין היתר, בגלל היעדר התקדמות מדינית.

האחריות בידיים שלנו. ההחלטה על טיב הקשר של ישראל עם האיחוד האירופי לא נמצאת כלל בידי האיחוד

אלא בידי ממשלת ישראל. נתניהו הוא זה שמסרב לחתום על ההסכם עם האיחוד, ומנסה לחייב אותו לקבל את עמדתו שלפיה ההתנחלויות הן חלק מישראל. זה, כמובן, לא יקרה. מה שכן יקרה הוא שללא חתימה על הסכם שיתוף הפעולה - כולנו ניפגע.

צדק שר המדע, יעקב פרי, כשטען אתמול כי על הכף מונחים 40% מתקציבי הפיתוח והמחקר של ישראל. בשנים האחרונות נהנו לא פחות מ-1,329 פרויקטים מתמיכה בגובה 685.4 מיליון אירו בשנה. הפסקת המחקר והפיתוח תשפיע באופן דרמטי על תעשיית ההיי-טק שניזונה במידה רבה מהתקציבים הללו ומהתוצרים שהם מניבים.

כל זאת אינו גזירה משמיים. נתניהו יכול לחתום כבר מחר על ההסכם ולהצהיר בכך שההתנחלויות אינן חלק מישראל. הוא אמנם יפגע ביכולתם של גופים הפועלים מעבר לקו הירוק לערוך פיתוח ומחקר, אבל יציל את המשק הישראלי כולו. סירובו לעשות כן מעלה שאלות קשור באשר לאמינותו האישית, מאחר שכבר הצהיר בעבר כי הוא תומך בפתרון שתי המדינות.

ישראל נמצאת במציאות אסטרטגית חדשה. אירופה מצהירה בגלוי שאינה מאמינה בכנות כוונותיו של ראש הממשלה, ועמדה זו משפיעה על מרחב התמרון הבינלאומי שלנו. ההחלטה הנוכחית נדונה אצל האירופים כבר שנים, והיא הראשונה מבין שורת החלטות שיתקבלו בעתיד הקרוב, כמו סימון מוצרי התנחלויות. יחד עם זאת, הפגיעה האסטרטגית בישראל ניתנת למניעה, אם רק יחתום נתניהו על ההסכם. השאלה היא האם יעדיף ראש ממשלת ישראל את הקשר שלו עם יצהר על פני הקשר עם המשק האירופי כולו.